Vihreä kasvu
Janne Peljo

9.11.2022

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä
HE 116/2022 vp

Elinkeinoelämän keskusliitto ry (EK) kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta esittää lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen mukaiseen ilmastopolitiikkaan. Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää hyvänä komission Fit for 55-paketin tavoitetta saavuttaa EU:ssa 55 % päästövähennykset vuoteen 2030 mennessä sekä hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä. Suomi on ottanut edelläkävijän roolin hyvin kunnianhimoisella hiilineutraaliustavoitteella vuodelle 2035. Elinkeinoelämä painottaa, että samalla kun päästöjä vähennetään, on huolehdittava yritysten mahdollisuudesta investoida ja pärjätä kansainvälisessä kilpailussa: vähennetään päästöjä kustannustehokkaasti, markkinaehtoisesti ja teknologianeutraalisti.

Rahoituksen tarjoaminen vähähiiliseen talouteen siirtymisen vauhdittamiseksi tärkeää, lakiesitys selkeyttäisi Ilmastorahaston asemaa

Ilmastonmuutoksen hillintä ja vähähiiliseen talouteen siirtyminen vaativat mittavia investointeja sekä teknologioiden ja ratkaisujen kehittämiseen että niiden laajamittaiseen käyttöönottoon. Vihreä siirtymä tarjoaa Suomen taloudelle ja elinkeinoelämälle suuria mahdollisuuksia, ja on tärkeää että uusien innovaatioiden kehittämiselle ja skaalaamiselle on saatavissa rahoitusta. Näin ollen Ilmastorahaston ("yhtiö") painotus ilmastonmuutoksen torjuntaan ja teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen on lämpimästi kannatettavaa.

EK pitää hyvänä ja Ilmastorahaston asemaa ja toimintaa selkeyttävänä, että nyt säädettäväksi esitettävällä lailla on tarkoitus nostaa lain tasolle Ilmastorahaston toimiohjeessa linjatut keskeiset tehtävät, yhtiön hallintoon liittyvät seikat sekä yhtiön käytettävissä olevat rahoitusinstrumentit

ja säätää valtiontukien myöntämisen edellyttämät oikeudelliset perusteet.

EK pitää myös tärkeänä, että Ilmastorahaston toiminta on riittävästi resursoitua vastaamaan vihreän siirtymän rahoituksen kasvavaan kysyntään. Jatkossa tavoitteena tulisi olla Ilmastorahaston toiminnan laajuuden kasvattaminen. Suomen kestävän kasvun ohjelmarahoituksen vähentyessä tarve vihreää siirtymää edistävän teknologian kehittämisrahoitukselle kasvaa, ja yhtiön hallinnoimaa varallisuutta tulee markkinatilanteen niin vaatiessa voida käyttää yhtiön toiminnan volyymin varmistamiseksi.

Mahdollisuus asymmetrisen rahoituksen hyödyntämiseen muodostaa Ilmastorahaston toiminnalle lisäarvoa

Kuten lakiesityksessä on todettu, erityistehtäväyhtiön luonteeseen kuuluu, ettei yhtiö pyri maksimoimaan oman toimintansa tuottoa vaan pyrkii toteuttamaan yhteiskunnalliset tehtävänsä mahdollisimman tehokkaasti ja maksimoimaan yhteiskunnallisen tuloksen.

Tärkeänä lakiesityksessä EK pitää Ilmastorahaston valtiontukien myöntämisen mahdollisuuksien selkeyttämistä. EK pitää arvokkaana, että yhtiö voisi huolellisesti suunniteltujen ja oikeasuhtaisten valtiontuki-instrumenttien avulla toiminnallaan edesauttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan ja teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen liittyvien hankkeiden ja investointien toteutumista ylipäätään, suuremmassa mittakaavassa tai aikaisemmin kuin ilman Ilmastorahaston osallistumista.

Erityisen arvokkaana EK pitää yhtiön mahdollisuuksia ns. asymmetriseen rahoitukseen, eli että Ilmastorahasto voisi ottaa tiettyjen ennalta määriteltyjen ehtojen täyttävien sijoitusten kohdalla suuremman riskin tai hyväksyä pienemmän tuottotavoitteen kuin hankkeeseen osallistuvat yksityiset sijoittajat, ja siten tehdä hankkeesta houkuttelevamman yksityisille sijoittajille. Näin ollen lakiesityksen 7§ ehdotettu mahdollisuus yhtiölle poiketa markkinaehtoisuudesta, jos tämä objektiivisesti arvioituna mahdollistaisi yhtiön tarkoituksen tehokkaamman toteutumisen, on tärkeä Ilmastorahaston toiminnan lisäarvon näkökulmasta. Samalla EK korostaa, että lakiesityksessä todetun mukaisesti Ilmastorahaston toiminnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että markkinoilla säilyy tasavertainen kilpailuasetelma eivätkä mahdolliset käyttöön otettavat epäsymmetriset rahoitusehdot tai muut valtiontuet vääristä markkinoita.

EU:n Komissio on osoittanut eri rahoitusinstrumenttien ja strategioiden osalta panostavansa merkittävästi ilmastoratkaisujen kaupallistamiseen, ja EK näkee että Ilmastorahaston tulisi toiminnassaan edesauttaa EU-rahoituksen kohdentumista Suomen hyväksi. Tämän näkökulman lisäämistä lakiesityksen säädöskohtaisiin perusteluihin

lausuntopalautteen perusteella EK pitää hyvänä, sillä yksi Ilmastorahaston lisäarvon lähteistä on kyky rahoitusinstrumenteillaan tukea EU-rahoituksen hyödyntämistä Suomessa.

Ilmastorahaston toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden säännöllinen arviointi tärkeää

EK katsoo että yhtiön tulisi mitattavasti ja tavoitteellisesti seurata ja kehittää toimintansa tehokkuutta sille määritellyn tehtävän erityispiirteet huomioiden, kuten lakiesityksessä on todettu.

EK pitää kannatettavana, että vuoden 2022 aikana arvioidaan laaja-alaisesti Ilmastorahasto Oy:n käynnistymisen onnistuminen sisältäen perusteellisen arvion ilmastorahaston instrumenteista. Lisäksi samassa yhteydessä tarkastetaan mahdollisen lisäpääomituksen tarve ja tarkastellaan Ilmastorahaston pääoman määrää suhteessa toiminnan jatkuvuuteen.

Lisäksi lakiesityksessä todetaan, että yhtiön sijoitusneuvosto antaa vuosittain kirjallisen arvion työ- ja elinkeinoministeriölle siitä, miten ilmastorahaston tulisi kehittää toimintaansa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tämän lisäksi yhtiön toimintaa suhteessa erikoistehtävään, markkinaolosuhteiden kehitykseen ja asetettuihin tavoitteisiin tulisi säännöllisin väliajoin, esimerkiksi 2 vuoden välein, arvioida ulkopuolisen riippumattoman arvioitsijan toimesta.

Lopuksi EK painottaa, että rahaston toiminnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että se ei syrjäytä yksityistä rahoitusta tai aiheuta markkinahäiriöitä. Näin ollen EK pitää tärkeänä 6 §:n perusteluissa mainittuja periaatteita, että Ilmastorahaston rahoitukselle on pystyttävä todentamaan lisäarvo, ja yhtiön on rahoituskohteita valitessaan erityisesti arvioitava se, mahdollistaako yhtiön osallistuminen hankkeeseen investoinnin joka ei muuten toteutuisi tai toteutuuko investointi yhtiön mukana olon ansiosta suurempana tai aikaisemmin kuin muutoin tapahtuisi.

EK myös peräänkuuluttaa rahaston toiminnassa rahoituksen selkeää ja koordinoitua yhteensovittamissa muiden julkisten rahoitustoimijoiden tehtäviin, ja yhtyy lakiesityksessä esitettyyn huomioon, että Ilmastorahaston on keskityttävä rahoituksessaan alueille, joihin muiden julkisten toimijoiden toimet eivät yllä tai joissa eri toimijoiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.